

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.2 (09)

DOI: 10.12958/2227-2747-2023-1(182)-38-48

Сура Наталія Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
Національного транспортного університету,
м. Київ, Україна
sura.natalia@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-8569-3990>

Для цитування: Сура Н. А. Тенденції розвитку вищої професійної освіти. *Освіта та педагогічна наука*. 2023. № 1 (182). С. 38–48. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1\(182\)-38-48](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1(182)-38-48).

References (стандарт APA): Sura, N. A. (2023). Tendentsii rozvytku vyshchoi profesiinoi osvity [Tendencies of the Development of Higher Professional Education]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences, 1 (182)*, 38–48. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1\(182\)-38-48](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2023-1(182)-38-48) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Зміни, які мають місце в суспільстві, неминуче призводять до змін у системі освіти. Причини цього соціального явища є численними, проте можна визначити головні: поширення в усіх сферах людської життєдіяльності нових технологій, становлення суспільства споживання, збільшення кількості засобів та способів соціально-професійної комунікації. Кожна із зазначених позицій спричиняє ланцюгову реакцію трансформацій у світогляді, ментальних установках, ставленні до соціальних інститутів та їх ролі в суспільстві. Загальний цивілізаційний зсув, який збігається з переходом людства до XXI століття, відроджує до життя не тільки зміну умов і відповідних засобів організації діяльності людини, але й яскраво висвітлює тенденції утвердження інноваційного засобу розвитку вищої професійної освіти, що є актуальною ознакою освітнього процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Освіта є одним з основних системоутворювальних інститутів суспільства, що реалізують широкий спектр суспільно значущих функцій і сьогоdnішніх суспільних трансформацій. Особливістю освіти в сучасному світі є те, що вона одночасно є одним із найконсервативніших інститутів, що зберігають і відтворюють традиційні форми та відносини (Аузіна, 2002; Березівська, 2002; Дудікова, 2012; Сікорський 2004; Соколова, 2001; Ушкаренко, 2005; Цехмістрова, 2001; Швець, 2010), а з іншого – освіта дедалі стає центром відтворення найбільш значущих інновацій та передових

практик, що визначають перспективи розвитку суспільства (Артьомов, 2015; Буркова, 2010; Жукова, 2010; Климова, 2013; Курбатов, 2008; Патон, 2008; Скубашевська, 2009; Телетов, 2018; Третько, 2011).

Мета статті – проаналізувати інноваційні освітні процеси та визначити тенденції розвитку вищої професійної освіти.

Методологія та методи дослідження. У дослідженні використано низку методів науково-дослідної роботи – вивчення й узагальнення теорії та досвіду використання інновацій у практиці викладання дисциплін у закладі вищої професійної освіти; критичний аналіз наукової літератури з педагогіки, психології та методики навчання профільних дисциплін у закладах вищої професійної освіти; застосовано контекстуальний, описовий, компаративний та інтерпретаційний методи науково-педагогічного дослідження, що допомогло найкращим чином розглянути основні тенденції, притаманні сучасній вищій професійній освіті.

Виклад основного матеріалу.

Низка глобальних трендів розвитку сучасної вищої професійної освіти визначається загальними світовими тенденціями та перебуває під впливом світових суспільних проблем.

Аналіз науково-педагогічної літератури (Жукова, 2010; Климова, 2013; Курбатов, 2008; Скубашевська, 2009; Третько, 2011) та сучасних трендів (Top 24 Educational Trends For 2020, 2020), що впливають на організацію, структуру, підходи, інновації в освіті, надав нам змогу виділити кілька їх основних груп, які містять багато додаткових складників. На наш погляд, найбільш раціонально виділити чотири основні групи трендів (від англ. *trend* – тенденція) – технологічні тренди у викладанні та навчанні, розвиток soft skills, зменшення обсягу уваги студентів, навчання проти викладання та

навчання протягом усього життя (Артьомов, 2015; Буркова, 2010; Жукова, 2010; Климова, 2013; Курбатов, 2008; Скубашевська, 2009; Третько, 2011).

Прорив у розвитку технологій не залишив поза увагою сектор вищої професійної освіти. Гаджети та мережа «Інтернет» змінили спосіб, у який студенти можуть отримувати доступ не тільки до інформації, а й навіть до самих знань. Можливість використання синхронних та асинхронних методів навчання суттєво впливає на якість освітнього процесу. Студенти отримують додаткові навчальні ресурси та завдання, що значно підвищує якість освітнього процесу.

Застосування LMS (від англ. *learning management system* – система управління навчанням) полегшують систему контролю за рівнем засвоєння навчальних курсів та дисциплін студентами, що дозволяє використовувати системи наставництва та коучингу. До цього тренду слід включити такі елементи: онлайн-навчання, дистанційне навчання; навчання на платформах соціальних мереж, інтегровані навчальні рішення, використання доповненої та віртуальної реальності; використання інтернету речей в освітньому процесі, застосування блокчейну, цифрова культура у навчанні; здоров'язбережувальне середовище освітньої організації (Top 24 Educational Trends For 2020, 2020).

Розвиток soft skills є однією з основних тенденцій у сфері вищої освіти. Згідно зі звітом Future of Jobs, деякі з найважливіших навичок на робочому місці мають включати критичне мислення, вирішення проблем, управління персоналом та креативність. Роботодавці хочуть бачити професіоналів, які розуміють, як приймати важкі рішення та демонструвати свої лідерські здібності. Хоча тенденція до використання онлайн-навчання не

найкращим чином впливає на вирішення цієї проблеми, але це може бути нейтралізовано за умови використання технології змішаного навчання. Якщо ми виділимо додаткові напрями в цьому тренді, то це будуть: індивідуальне навчання, командне навчання, проєктне навчання; нові форми оцінки якості освітнього процесу, використання технологій STEAM навчання (Артьомов, 2015).

Для мілініалів (від англ. – *Millennials*), або *Покоління Y* (покоління «ігрек»), контент має бути з візуальними ефектами та комунікацією поряд із цікавою сюжетною лінією. Ця зміна в тенденціях уваги також впливає на те, як викладачі будують свої заняття і стимулюють студентів опанувати навчальний матеріал. Викладачам потрібно належним чином змінювати структуру лекційних і практичних занять та адаптуватися до нових вимог часу, дизайн курсу відтепер має дуже важливе значення, як й окремі елементи, а саме: розвиток емоційного інтелекту та емпатії, мотивація, психолого-педагогічна обґрунтованість використання методів навчання, візуалізація тощо.

З бурхливим розвитком технологій змінилося ставлення викладачів до своєї професійної діяльності. Маючи можливість доступу до величезної кількості інформації, студенти користуються багатьма інструментами, необхідними для самостійного розкриття та опанування величезної кількості фактів та обсягу знань (Скубашевська, 2009, с. 130 – 131). Цінність доставки знань згори донизу сильно впала. У цій ситуації роль викладача полягає в мотивуванні, стимуляції, наставництві та коучингу, тобто до функції під назвою «навчити вчитися». Робота викладача в такому випадку полягає в тому, щоб допомогти студентам зрозуміти й опрацювати інформацію, яку вони знаходять. Для більшості викладацького скла-

ду подібне становище справ викликає певні труднощі, оскільки викладачі мають постійно вдосконалювати свої *soft skills* для успішної викладацької діяльності, а також мають навчитися організовувати та підтримувати комунікацію, створюючи середовище, у якому цінується командна робота. Така схема роботи дозволяє отримувати викладачам зворотний зв'язок про ефективність освітнього процесу, що є надзвичайно важливим: коучинг, наставництво, тьюторство, орієнтація на постійне зростання та вдосконалення, гейміфікація освіти.

Загальновідомо, що кожна промислова революція змінювала природу праці та робочих місць. Четверта промислова революція, у часи якої ми живемо, може суттєво вплинути на розподіл 50% робочих місць, оскільки технічний прогрес спричинив зміни в алгоритмах виконання роботи.

Працівникам, які бажають залишитися конкурентоспроможними, необхідно постійно підвищувати свою кваліфікацію. У бізнесі, якщо фахівець не навчався нових технологій, то він уже може вважатися сильно відсталим у всіх бізнес-процесах. Це вимагає формування установки на саморозвиток у студентів, а також у викладачів та співробітників. Тому освітній простір має позиціонувати та надавати можливості для формування навичок освіти поза межами навчального закладу, щоб студенти мали бажання продовжувати навчатися самостійно в галузях майбутньої професійної діяльності.

Це дає можливість викладачам контактувати зі студентами протягом усього життя. Університет може запропонувати неперервні курси навчання, які будуть тримати колишніх студентів залученими до нових проєктів та гарантувати, що вони можуть повертатися до рідної альма-матер для підтримки та освіти, якої вони

потребують. Це чудова практика для університетів у розвитку системи додаткової освіти, щоб допомогти своїм випускникам покращувати результати професійної діяльності та заробляти в мінливому професійному просторі. Також це вдала можливість для формування міцних професійних співтовариств випускників, що може бути основою для плідної професійної колаборації.

Якщо ми розподілимо цей тренд («навчання протягом усього життя») на напрями, то отримуємо такі елементи: саморозвиток та самовдосконалення викладача, формування професійних угруповань на базі університету, гнучкі рішення у створенні освітнього процесу, створення інтелектуального простору, використання мозкових штурмів та стратегічних навчальних сесій (Курбатов, 2008).

В умовах університетської освіти обмеження у засвоєнні нового матеріалу стають значною перешкодою у професійному розвитку. Видається вкрай важливим формування в студентів здібностей до самонавчання та самоорганізації на основі холістичного бачення світу як джерела управління знаннями. При цьому особливі вимоги висуваються до організаторів освіти, їхніх аналітичних здібностей та вмінь підхоплювати інноваційність соціальних комунікацій як проявів творчого управління своїми знаннями. Сучасна освітня система має бути сконструйована таким чином, щоб студенти виявляли доволіне прагнення самонавчання на основі критичного мислення.

Аналіз підходу (Телетов, 2018) до формування освітньої системи дозволив виявити особливості інженерії знань як дисципліни, що доповнює роботу з навчальною інформацією роллю освітнього аналітика та креативного менеджера. При цьому поняття «роль» означає метафоричний та умовний характер. Ця роль є од-

ним із контекстів професійної педагогічної діяльності, багато в чому пов'язаним з традиційним ставленням до викладачів вищої школи.

Характерною відзнакою часу є те, що особливості інноваційного соціального управління поєднуються з сучасним освітнім трендом управління знаннями. А найважливішою освітньою особливістю, на нашу думку, є вміння контекстуалізувати свої знання. Аналітичні можливості організатора освіти (здатність розмірковувати над ситуацією, що склалася) поєднуються з умінням бачити ситуацію як простір комунікаційних і суб'єктивних зв'язків у певній конфігурації (схемі, образі, малюнку), що дає можливість оцінювати та контролювати ситуацію в глобальному масштабі. Творча думка поєднується з умінням стратегічно та масштабно мислити.

Управління освітнім процесом має проектуватися у стратегіях засвоєння знань (Третько, 2011), насамперед, у знаходженні необхідних предметних, схематичних форм репрезентації знань. Але не менш важливою, за нашим переконанням, є соціальна місія: освітній аналітик не здатний бути «людиною-функцією», а має володіти достатнім для інженерії знань переліком філософських, психологічних та освітніх компетенцій.

Такими компетенціями, з нашого погляду, є вміння розмірковувати, контролювати свої думки, володіти своїми емоціями та вчинками, бачити ситуацію повністю, вживатись у формовані контекстуальні зв'язки.

З позиції освітніх компетенцій аналітик має розуміти, що розв'язання завдання засвоєння знань можливе за допомогою створення моделі самонавчання засобами особливого налаштування комунікації в освітній організації. Ця комунікація має бути зчепленою взаємними

інтенціями виробництва та засвоєння знань між її членами. На жаль, спосіб апробації ідеї інженерії знань в освіті залишається пріоритетним переважно в системі підвищення кваліфікації педагогів.

Соціальне управління освітою є можливим лише в тому випадку, якщо студенти залучені до освітнього процесу як активні учасники. Залучення до освітнього процесу розрізняються за видами: поведінкові (прояв зацікавленості в освіті шляхом соціальної активності), емоційні (емоційна реакція на навчання) та пізнавальні (здійснення самостійного регулювання навичок та концепцій навчання (Ушкаренко, 2005), що використовуються) (Курбатов, 2008).

Отже, аналітик освіти (педагог, експерт) має добре розуміти сутність кожного виду залучень, які чинники на них впливають – і зовнішні (наприклад, ставлення до освіти в родині студента), і внутрішні (ставлення до освіти серед навчальної аудиторії студентів). Залучаючи студентів до освітнього процесу, можна прищепити їм цінність отримання знань як перший крок до вибудовування процесу самонавчання.

Залучення студентів до самонавчання (Ушкаренко, 2005) стає домінуючим контекстом освітнього тренду в управлінні знаннями; демонструє відкритість соціальної інновації, ризик власного розвитку, відтворення його сценаріїв як перспективи можливостей особистісного професійного зростання.

Світова практика (Артёмов, 2015) свідчить про те, що університети включають дослідження у сфері соціальних інновацій у свої освітні процеси за допомогою запровадження курсів та програм, а також дедалі частіше вводять програми бакалавріату та магістратури в галузі соціальних інновацій та досліджень у галузі сталого розвитку. У більшості скандинав-

ських країн, де вища освіта фінансується державою, особливо в Данії та Швеції, від закладів вищої професійної освіти вимагають, щоб вони застосовували соціально відповідальні методи навчання. Заклади вищої професійної освіти мають забезпечити рівний розподіл набору і студентів, і персоналу між статями, расами та групами доходів.

Деякі університети, наприклад Лундський університет, указали у своєму стратегічному плані розвитку обов'язок університету задовольняти соціальні потреби. Дедалі більше уваги університети приділяють процесу використання технологій для навчання вразливих груп населення за допомогою менш коштовних засобів та методів навчання. Ключовими серед них є дистанційне навчання та навчання протягом усього життя, які реалізуються з використанням інструментів та програмного забезпечення. Такі послуги надаються для навчання населення у віддалених регіонах.

Масові відкриті онлайн-курси (МООК) надають людям різного соціального походження можливість для самоосвіти та соціального зростання. Університети також можуть надавати безкоштовні консультативні послуги або відкривати свої мережі та ресурси для спільнот, щоб вони могли їх використовувати для проведення власних досліджень. Отже, можна визнати вагому роль інформаційно-комунікаційних технологій та електронного навчання як важливого інструментарію для реалізації закладами вищої професійної освіти соціальної місії для різноманітних соціальних потреб (Top 24 Educational trends for 2020, 2020).

Іншим соціальним аспектом діяльності університетів, які є рушійною силою сталого розвитку, є реалізація інклюзивного навчання. До практик зарубіжних університетів (Артёмов, 2015) входить

підтримка та реалізація соціальних проєктів, таких як догляд за пенсіонерами похилого віку та їх навчання, проведення мистецьких виставок, конкурсів дитячої творчості, неакадемічне поширення результатів досліджень не для отримання прибутку, а для суспільного надбання.

Невід'ємним складником навчально-виховного процесу в закладі вищої професійної освіти стає формування соціальної залученості, яка відображається через інтеграцію студента до університетської спільноти, його включення в стосунки з іншими студентами та викладачами. Одним із важливих напрямів роботи з молоддю стає робота зі студентським самоврядуванням, яке є майданчиком для виявлення лідерів та соціальними сходами для студентів. Студенти мають можливість брати участь не лише у діяльності різноманітних організацій, а й у безпосередньому ухваленні рішень. Зазвичай у закладах вищої освіти, де сильні студентські організації, у студентів більше різних «соціальних переваг», а у виховної системи закладу більше можливостей та ресурсів.

Важливим трендом сучасних університетів є включення студентів до управління закладом вищої професійної освіти (Курбатов, 2008). Думка студентів, яку одержують через опитування, що проводяться на систематичній основі, враховується керівництвом при прийнятті рішень. Найбільшого розвитку набула участь студентів у незалежній оцінці якості викладання. Провідні заклади вищої професійної освіти впроваджують так звані системи зворотного зв'язку, при яких студенти по завершенні кожної дисципліни заповнюють анкету, у якій оцінюють різні аспекти роботи викладача. При цьому сам викладач, завідувач кафедри, декан факультету отримують доступ до результатів такого опитування

лише з метою для покращення якості керування освітнім процесом.

Цифрова економіка, що розвивається стрімкими темпами, проникає в усі сфери життєдіяльності сучасного соціуму, що породжує потребу в системних технологічних проривах та опануванні якісно нових способів обробки інформації.

Процес тотальної цифровізації неминуче змінює сутність освітнього процесу, надаючи величезний вплив на формування та розвиток людського потенціалу в умовах дефіциту необхідних цифрових умінь та навичок.

Цифровізація освіти (Top 24 Educational Trends For 2020, 2020) стала ключовою характеристикою за останні кілька років. Перехід з кількісного стану (збільшення цифрових платформ, масова комп'ютеризація та цифровізація процесів у різних сферах життєдіяльності), що спостерігається, в якісний стан (упровадження штучного інтелекту, поява блокчейну, робота з великими базами даних) серйозним чином змінив освітній ландшафт. Пандемія 2020 призвела до екстреного переходу в онлайн-навчання.

Цифрові технології вперше в історії надають можливість забезпечити індивідуалізацію навчання для кожного студента (індивідуалізацію його освітньої траєкторії, методів (форм) та темпу опанування навчального матеріалу). Цифрові технології дозволяють значно інноваціонізувати освітні та організаційні процеси. Цю роботу можна розділити на три великі групи: а) розвиток цифрової інфраструктури освіти (цифровий простір); б) розвиток цифрових навчально-методичних матеріалів, інструментів та сервісів, включаючи цифрове оцінювання навчальної діяльності студентів (цифрові технології); в) розробка та поширення нових моделей (напрямів) організації навчальної роботи

(Top 24 Educational Trends For 2020, 2020).

Щоб стати частиною глобальної системи вищої професійної освіти, українська вища професійна освіта йде шляхом створення власних дослідницьких університетів, основною умовою для чого стає відтворення та рекрутинг необхідного кадрового складу вчених та викладачів високого рівня. Тому сьогодні пріоритетом для української вищої професійної освіти стає створення відповідної структури та забезпечення необхідного інтелектуального середовища (Патон, 2008). Орієнтуючись на ці тренди, результативність роботи науково-педагогічних працівників університету визначається показниками, заданими моделлю дослідницького університету: захистом дисертацій, публікаційною активністю і у вітчизняних журналах, і в журналах, що індексуються в базах даних Web of Science та Scopus, обсягом коштів, отриманих на науково-дослідну роботу, кількістю та обсягом отриманих грантів, прибутком від інтелектуальної власності тощо.

Основними механізмами досягнення ефективної кадрової стратегії є передовий рекрутинг, вирощування талантів, мотивація, стимулювання, рейтингування, професійний розвиток, професійна мобільність, «солідарність поколінь» (наставництво, цифрове тьюторство, школи майстерності) та корпоративна культура університету (Артьомов, 2015; Курбатов, 2008).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз сучасних тенденцій, що впливають на організацію, структуру, підходи, інновації у вищій професійній освіті, дозволив нам визначити серед кілька основних груп трендів шість ключових, які прискорюють інноваційний розвиток вищої професійної освіти: покращення культури освітніх змін та інновацій; підвищення інтенсив-

ності співробітництва між закладами вищої професійної освіти; більш уважне ставлення до оцінювання освітнього процесу; поширення відкритих освітніх ресурсів; активне застосування технології змішаного навчання; модернізація навчальних аудиторій.

Узагальнюючи результати наукових розвідок у галузі теоретичного дослідження, виділяємо певні групи умов реалізації інноваційних освітніх процесів у вищій професійній освіті: поєднання формального та неформального навчання як інструменту заохочення студентів до навчання з урахуванням особистісних здібностей та вподобань; підвищення цифрової компетенції студентів та викладачів як уміння користуватися цифровими пристроями та інформаційними технологіями; персоналізоване навчання, що дозволяє студенту самостійно визначати власну освітню траєкторію; навчання комплексного мислення як здібності розуміти та вирішувати складні проблемні питання; застосування інноваційних освітніх моделей, які створюють конкуренцію традиційним моделям; важливість навчання викладачів із застосування найкращих світових стандартів; визнання важливості та пріоритетності викладацької праці.

Загальновідомо, що освітній простір закладу вищої професійної освіти є таким, що постійно розвивається, а орієнтація на інноваційні освітні тренди – ознака його актуальності. Ця позиція обумовлена насамперед унікальністю вищої професійної освіти як соціального інституту, що працює з людиною, для людини, задовольняючи не тільки її сьогоденні потреби, а й очікування у віддаленому майбутньому.

Отже, закономірності інноваційних процесів у галузі вищої професійної освіти проявляються як сукупність інституційних, соціокультурних, організаційно-

управлінських, психолого-педагогічних умов, що відтворюють необхідні, істотні, стійкі відношення і зв'язки між інноваційним і традиційним в освіті, а також самих педагогічних систем навчальних закладів з інноваційним середовищем.

Перспективи подальших досліджень у галузі проблематики, що розглядається, полягають у формуванні ключових ідей, навколо яких структурується проблемно-пошукова діяльність педагогів, що розвиває їхній творчий потенціал і готовність до проектування та реалізації інноваційних технологій в освітньому середовищі закладу вищої професійної освіти. Особливо важливим є також питання подальшої розробки педагогічної технології, яка становить способи реалізації змісту навчання, систему форм, методів та засобів навчання, що забезпечує найбільш ефективно досягнення головної мети вищої професійної освіти – формування професійної творчої особистості майбутнього фахівця.

Література

- Артюмов І. В.** Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід : навч. посіб. Ужгород : ПП «АУТДОР-ШАРК», 2015. 360 с.
- Аузіна А. О., Голуб Г. Г., Возна А. М.** Система комплексної діагностики знань студента. Львів : Львів. банків. ін-т НБУ, 2002. 38 с.
- Березівська Т. С.** Педагогічні умови ефективності семінарських занять (у вузі). *Вісник ЧДУ. Педагогічні науки*. 2002. Вип. 41. С. 9–14.
- Буркова Л. В.** Цільові орієнтири інновацій в освіті. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Вип. 30. 2010. С. 9–15.
- Дудікова Л.** Науково-дослідницька діяльність студентів як складова індивідуалізації навчального процесу. *Педагогічний альманах*. 2012. Вип. 16. С. 126–130.
- Жукова В. О.** Інноваційна модель розвитку вищого навчального закладу як чинник забезпечення високої якості підготовки фахівців. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 344–349.
- Климова Г. П.** Інноваційний розвиток вищої освіти України: методологічний аспект аналізу. *Право та інноваційне суспільство*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_10.
- Курбатов С. В.** Освітні інновації: контури майбутнього. *Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура* : монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2008. С. 265–304.
- Патон Б. Є.** Наука – інноваціям. *Наука та інновації*. 2008. Т. 4. № 5. С. 19–20.
- Сікорський П. І.** Кредитно-модульна технологія навчання : навч. посіб. Київ : Вид-во Європ. ун-ту фін. інф. сист. менедж., 2004. 127 с.
- Скубашевська О.** Інноваційний розвиток освіти. *Вища освіта України*. 2009. № 3 (додаток 1). С. 130–131.
- Соколова І. В.** Технологія організації методичної роботи у вищому закладі освіти. *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті*. Київ : ВІПОЛ, 2001. С. 440–457.
- Телетов О. С.** Практика партнерських стосунків кафедри маркетингу з підприємствами. *Розвиток маркетингу в умовах інформатизації суспільства* : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. С. 71–77.
- Третьюко В. В.** Сучасні тенденції інноваційного розвитку системи вищої освіти в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2011. Вип. 23. С. 186–188.
- Ушкаренко В. О., Смоліснюк Н. Д., Осадчук І. В., Виноградова Т. І.** Організа-

ція самостійної роботи студентів : навч.-метод. посіб. Херсон : Айлант, 2005. 96 с.

Цехмістрова Г. С. Методологічне обґрунтування проведення семінарських занять у вищих навчальних закладах. *Проблеми освіти*. Київ, 2001. Вип. 24. С. 14–25.

Швець Є. Я. Організація поточного і підсумкового контролю знань студентів при модульно-рейтинговій технології навчання. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2010. Вип. 42. С. 227–235.

Top 24 Educational Trends For 2020. URL: <https://www.edsys.in/educational-trends-for-2019>.

References

Artomov, I. V. (2015). Innovatsii u vyshchii osviti: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid [Innovations in Higher Education: Domestic and Foreign Experience]. Uzhhorod: PP «AUTDOR-ShARK» [in Ukrainian].

Auzina, A. O., Golub, H. H., & Vozna, A. M. (2002). Systema kompleksnoi diahnozyky znan studenta [A System of Comprehensive Diagnostics of the Student's Knowledge]. Lviv: Lviv. bankiv. in-t NBU [in Ukrainian].

Berezivska, T. S. (2002). Pedagogichni umovy efektyvnosti seminariv zaniat (u vuzi) [Pedagogical Conditions for the Effectiveness of Seminar Classes (in Higher Educational Establishment)]. *Visnyk ChDU. Pedagogichni nauky – ChDU Bulletin. Pedagogical Sciences*, 41, 9–14 [in Ukrainian].

Burkova, L. V. (2010). Tsilovi oriientury innovatsii v osviti [Target Orientations of Innovations in Education]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho – Scientific Notes of Vinnytsia State Pedagogical University named*

after Mykhailo Kotsiubynskiy, 30, 9–15 [in Ukrainian].

Dudikova, L. (2012). Naukovo-doslidnytska diialnist studentiv yak skladova individualizatsii navchalnoho protsesu [Scientific Research activity of Students as a Component of Individualization of the Educational Process]. *Pedahohichnyi almanakh – Pedagogical Almanac*, 16, 126–130 [in Ukrainian].

Zhukova, V. O. (2010). Innovatsiina model rozvytku vyshchoho navchalnoho zakladu yak chynnyk zabezpechennia vysokoi yakosti pidhotovky fakhivtsiv [An Innovative Model of the Development of a Higher Educational Institution as a Factor in Ensuring the High Quality of Specialist Training]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific Works of the Kirovohrad National Technical University. Economic Sciences*, 17, 344–349 [in Ukrainian].

Klymova, H. P. (2013). Innovatsiinyi rozvytok vyshchoi osvity Ukrainy: metodologichni aspekt analizu [Innovative Development of Higher Education in Ukraine: Methodological Aspect of the Analysis]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo – Law and Innovative Society*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_10.

Kurbatov, S. B. (2008). Osvitni innovatsii: kontury maibutnoho [Educational Innovations: Contours of the Future]. Kremen, V. H. (Ed.). *Fenomen innovatsii: osvita, suspilstvo, kultura – The Phenomenon of Innovation: Education, Society, Culture*. (pp. 265–304). Kyiv: Pedagogichna dumka [in Ukrainian].

Paton, B. Ye. (2008). Nauka – innovatsiiam [Science to Innovations]. *Nauka ta innovatsii – Science and Innovations*, 4 (5), 19–20 [in Ukrainian].

Sikorskyi, P. I. (2004). Kredytno-modulna tekhnolohiia navchannia [Credit-Modular Learning Technology]. Kyiv: Vydvo Yevrop. un-tu phin. inf. syst. menedzh. [in Ukrainian].

Skubashevskya, O. (2009). Innoivatsiinyi rozvytok osvity [Innovative Development of Education]. *Vyscha osvita Ukrainy – Higher Education of Ukraine*, 3 (1), 130–131 [in Ukrainian].

Sokolova, I. V. (2001). Tekhnolohiia orhanizatsii metodychnoi roboty u vyshchomu zakladi osvity [Technology of Methodical Work Organization in a Higher Educational Institution]. *Pedahohichni tekhnolohii u neperervnii profesiinii osviti – Pedagogical Technologies in Continuous Professional Education* (pp. 440–457). Kyiv: VIPOL [in Ukrainian].

Tielietov, O. S. (2018). Praktyka partnerskykh stosunkiv kafedry marketynhu z pidpriemstvamy [The Practice of Partnership Relations of the Department of Marketing with Enterprises]. *Rozvytok marketynhu v umovakh informatyzatsii suspilstva – Development of Marketing in the Conditions of Informatization of Society*. (pp. 71–77). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

Tretko, V. V. (2011). Suchasni tendentsii innovatsiinoho rozvytku systemy vyshchoi osvity v Ukraini [Modern Trends of Innovative Development of the System of Higher Education in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 23, 186–188 [in Ukrainian].

Ushkarenko, V. O., Smolienko, N. D., Osadchuk, I. V., & Vynohradova, T. I. (2005). Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv [Organization of Students' Self Learning Activities]. Kherson: Ailant [in Ukrainian].

Tsekhmistrova, H. S. (2001). Metodolohichne obgruntuvannia provedennia seminar-

skykh zaniat u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Methodological Substantiation of Conducting Seminar Classes in Higher Educational Institutions]. *Problemy osvity – Problems of Education*, 24, 14–25 [in Ukrainian].

Shvets, Ye. Ya. (2010). Orhanizatsiia potochnoho i pidsumkovoho kontroliu znan studentiv pry modulno-reitynhovii tekhnolohii navchannia [Organization of Current and Final Control of Students' Knowledge with the Modular Rating Technology of Education]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA – Humanitarian Bulletin ZDIA*, 42, 227–235 [in Ukrainian].

Top 24, Educational Trends For 2020. Retrieved from <https://www.edsys.in/educational-trends-for-2019>.

Сура Н. А. Тенденції розвитку вищої професійної освіти

У статті розглянуто низку глобальних тенденцій розвитку сучасної вищої професійної освіти, які визначаються світовими трансформаціями, перебувають під впливом світових суспільних проблем та є найбільш ефективними в контексті практичної діяльності для досягнення освітніх цілей. У ході аналізу науково-педагогічної літератури встановлено, що найбільш популярними тенденціями розвитку вищої професійної освіти є онлайн-навчання, дистанційне навчання, навчання на платформах соціальних мереж, інтегровані навчальні рішення, використання доповненої та віртуальної реальності, використання інтернету в освітньому процесі (масові відкриті онлайн-курси), технологія блокчейну, цифровізація навчання, здоров'язбережувальне середовище освітньої організації, соціальне управління освітою, залучення студентів до самонавчання, включення студентів в управління закладом вищої професійної

освіти, навчання впродовж усього життя, розвиток коучингу, наставництва, тьюторства, орієнтація на постійне зростання та вдосконалення навичок викладачів, гейміфікація освіти.

Вивчення освітніх тенденцій розвитку вищої професійної освіти дозволило з'ясувати, що жодна з освітніх тенденцій, хоча й є актуальною та проблемно важливою, але жодна з них не є універсальною, оскільки навчання поєднує різноманітні методики, що дозволяє найбільш комплексно вирішувати сучасні освітні проблеми. Констатовано, що тільки методика, яка поєднує сучасні освітні інновації та спирається на інноваційний досвід викладання, є найбільш перспективною для подальшого розвитку вищої професійної освіти та потребує застосування у викладацькій практиці.

Ключові слова: вища професійна освіта, інновації, студенти, тенденції, університет.

Sura N. A. Tendencies of the Development of Higher Professional Education

The article describes a number of global tendencies of the development of modern higher professional education which are determined by the world transformations. The tendencies are under the influence of the world social problems, and are considered to be the most effective ones in the context of practical activities for achievement of educational goals. It has been revealed in the course of detailed analysis of scientific and pedagogical literature that the most popular tendencies of the development of higher

professional education are the follows: online learning, distance learning, social media learning platforms, integrated problem-based learning, augmented and virtual reality learning, Internet resources (mass open online courses), blockchain technology, digitization of education, health-preserving environment of educational organization, social education management, students' encouragement to self-education, students' involvement to management of higher professional education institution, life-long learning, development of coaching, mentoring, tutorship, constant growth and improvement of teachers' skills, gamification of education.

Studying the educational tendencies of the development of higher professional education have allowed to find out that none of the educational tendencies is universal, although they are actual and problematic. The learning combines various methods that allows the most comprehensive solution of modern educational problems. The conclusions are drawn to the point that the only methodology that combines modern educational innovations and innovative teaching experience is considered to be the most progressive for further development of higher professional education and requires application into teaching practice.

Keywords: higher professional education, innovations, students, tendencies, university

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

